

Den dag både Guds Ord og fornuften forsvandt

I Sosialurin 9/12-1995 og d. 3/2-1996 tager Marjun Bæk (MB) det helt store opgør med Bibelen og alle dem, der fastholder, at Bibelen i dens helhed er Guds Ord. Ja, det er ifølge MB ikke muligt at fastholde, at Bibelen i dens helhed er Guds Ord, sådan som de såkaldte »fundamentalister« gør og samtidig forkynde sand kristendom. Og det betyder jo, at sand kristendom stort set har været forsvundet fra jordens overflade fra et eller andet givet tidspunkt kort efter Jesu himmelfart eller lad os blot sige siden kanondannelsens afslutning og indtil den historisk-kritiske forsknings fremkomst. Samtidig redegør MB for, at hun i sin læsning af Bibelen netop betnytter sig af den historisk-kritiske metode, og til støtte for sin historisk-kritiske læsning tager hun selvste Luther til indtægt.

Det er næppe muligt at tage alt det op, der egentlig burde tages op, i en kort artikel, men lad os standse ved nogle enkelte hovedspørgsmål.

Luther og den historisk-kritiske forskning

Indtil for nogle hundrede år siden var den kristne kirkes samlede holdning, at Bibelen i sin helhed var Guds Ord. Hvorfor? Fordi det var Bibelens selvvidnesbyrd. Den var Guds åbenbaring. Det kunne vi tro eller lade være. Men i Bibelen blev der ved med at stå: »Så siger Herren«; »Som der står skrevet«; »Alt dette skete, for at det skulle gå i opfyldelse, som Herren har talt ved profeten, der siger...«; »Det, som Han (Gud) har forjættet ved sine profeter i hellige Skrifter«; osv. osv.

I årene 1771-1776 udgav grundlæggeren af den historisk-kritiske metode, Semler, en bog, hvori han skelner mellem Skriften og Guds Ord. Skriften er for ham ikke lig med Guds Ord, men vi skal finde Guds Ord i Skriften. Siden har den historisk-kritiske metode søgt på mange forskellige måder at skelne mellem noget, vi kunn regne med som Guds Ord, den guddommelige sandhed, eller hvad man nu kaldte det, og noget vi ikke skulle regne med i de enkelte Skrifter.

Var det så det Luther gjorde? Næppe. Enhver kan blot læse hans indledninger til de forskellige bibelske

skrifter. Det er opbyggelig og trosskyrkende læsning, der fastholder Skriften som Guds Ord. Går vi frem til de sidste indledninger, nemlig indledningerne til Hebræerbrevet, Jakobsbrev, Judasbrev og Johannes's åbenbaring, så griber Luther her tilbage til de kanonkritiske spørgsmål. Ud over de traditionelle kanon-kritiske spørgsmål vedr. Det ny Testamente (er skriftet skrevet af en apostel eller en aposteldiscipel, er skriftet i brug i gudstjenestelig sammenhæng, er skriftet alment udbredt) anlægger han en dogmatisk målestok, og i den forbindelse er det, at han i fortalen til Jakobs brev skriver: »Og deri stemmer alle sande hellige Bøger overens, at de alle tilsammen prædiker og underviser om Kristus. Det er også den rette prøvesten til bedømmelse af enhver Bog at se, om den forkynder Kristus eller ej, eftersom hele Skriften viser hen til Kristus«.

Der er en verden til forskel på Luthers kanon-kritik (altså hvilke bøger, der skal med i Bibelen) og så MBs bibel-kritik. Luther taler om de rette og sikre Hovedskrifter, og så taler han om de fire skrifter, der fra gammel tid var diskussion om.

Siden den historisk-kritiske bibelkritiks opkomst i slutningen af 1700' tallet, har nogle så forsøgt at overføre Luthers kanon-kritiske spørgsmål til de rette og sikre Hovedskrifter, og gjort det til et princip hvorudfra de mente at kunne udskille en »kanon i kanon« i de rette og sikre Hovedskrifter. Det var ikke det Luther gjorde.

Skriften er et centrum (nemlig Jesus jfr. Johs. 5,39) og en periferi. Men det betyder ikke, som det kan misforstås, at periferien er ligegyldig, men at periferien må ses ud fra og i relation til centrum, hovedhjørnestenen.

Nu er det afgørende naturligvis ikke, hvad Luther gjorde eller ikke gjorde, for det er stadigvæk »Skriften alene«, der er målestok for, hvad der er sandhed og løgn, ret lære og falsk lære. Også det har Luther mindet os om. Derfor skulle paven ikke stå mellem os og Den hellige Skrift. Nej, vi havde umiddelbart adgang til Guds Ord.

Et nyt pavedømme

Det er denne umiddelbare adgang til Guds Ord som

Orðaskifti í 2'aranum

Estir
Peter O. K. Olofson,
sóknarprest
í Fuglafirði

den historisk-kritiske metode igen vil fragte os. Hvad er da den historisk-kritiske metode?

Er det spørgsmålet om tekst-kritik? Altså spørgsmålet om fastlæggelsen af grundteksten, da vi ikke har de originale manuskripter længere? Nej. Er det et spørgsmål om at læse Bibelen på grundspørgene og lære noget om samfundet f.eks. på Jesu tid? Nej.

Den historisk-kritiske metode har som sit udgangspunkt, at vi ikke kan identificere Skriften og Guds Ord, og fordi vi ikke kan det, så skal vi ved forskellige redskaber udøve kritik overfor selve Bibelteksten og indholdet i Bibelteksten. MB giver en leksikal udlægning af ordet kritik. Men den er ikke fyldestgørende. Bibelkritikken har jo netop vist, at den gør sig til Skriftens herre og ikke dens tjener. Men det er jo netop også dens udgangspunkt. Også den historisk-kritiske fælder dom. Den siger, at skrifter i Bibelen er blevet tilbagedateret, for at gøre dem mere troværdige. Den siger, at anonyme skrifter er blevet tillagt kendte personer, for at gøre dem mere troværdige. Den siger, at den første menighed lagde Jesus ord og holdninger i munden, som han aldrig havde sagt eller aldrig havde ment. Den siger, at man opfandt beretninger for at legitimere eller forklare en religiøs praksis. Og sådan kunne vi fortsætte i en uendelighed. Men samtidig er det jo sådan, at mens den ene historisk-kritiske forsker mener at et ord er et ægte Jesus-ord, så mener den anden historisk-kritisk forsker det ikke. Og det er jo f.eks. en udbredt holdning blandt historisk kritiske forskere, at f.eks. missionsbefalingen

i Mt. 28,18-20 er et klart uægte Jesus-ord. Og hvem skal vi nu stole på? Bibelen selv siger klart: »Jesus siger«, men den historisk-kritiske forskning modsiger Bibelen og de historisk kritiske forskere er indbyrdes uenige. Altså imens spiller vi så skuespil f.eks. hver gang vi har dåb ved at citere missionsbefalingen som Jesu egne ord. Vi siger jo: »Således taler vor Herre Jesus Kristus« og så følger missionsbefalingen, men ifølge de historisk-kritiske forskere (det er muligt, at der findes en enkelt undtagelse), er disse ord netop ikke talt af Jesus.

Er vi bedraget

Vor sunde fornuft er underlagt syndefaldets følger, ja, men uanset hvor formørket fornuften så end er, så siger den sunde fornuft mig, at livet kan ikke bygges på snyd, løgn og bedrag (og sig så blot, at de havde en anden forståelse af disse ting dengang, som nogle påstår, det gør det ikke bedre). Derfor må jeg og mange andre været blevet bedraget, da vi blev kristne. For de kristnes bog er ifølge den historisk-kritiske metode bygget på en løstlig omgang med sandheden, hvor man tilbagedaterer skrifter og tillægger dem kendte personer for at gøre dem troværdige, lægger Jesus ord i munden, han aldrig har sagt, osv. osv.

Den historisk-kritiske forsker, James Barr, skriver i sin bog »Fundamentalism« - and the Word of God - i sit opgør med fundamentalismen meget rigtigt, hvilket resultat man kommer til med den historisk-kritiske metode: »Der vil sandsynligvis aldrig fremover være udsagn om hvilke vi med sikkerhed kan sige, at Jesus af Nazareth virkelig

talte disse ord; og det er ikke kun den mere udviklede teologi i Johannes, men også de tilsyneladende simple beretninger i f.eks. Markus, at vi altid må sige: det er den tolkning af Jesus givet af den og den i den tidligere kirke... I den sammenhæng er det præsterne der er grund til at anklage. De har præsenteret begivenhederne og virkelige ord af Jesus, ikke fordi de selv troede det, men fordi det var lettere at gøre sådan.«

Når man forlader kirkens gamle holdning og Bibelens selvvidnesbyrd, at Bibelen i sin helhed er Guds Ord, så ender man der, hvor det nu er usikkert, hvad Jesus sagde, hvem han var og hvad hann ville.

Det er ikke en usikkerhed, der begrundet i vores fejlbare læsning af Skriftens Ord, men en usikkerhed grundet i at selve Skriften skulle være fejlbare. Vi må nu ustandselig overveje: Er det virkelig Jesu egne ord? Er det hans egen selvforståelse? Er det, hvad andre ønsker, han skulle være? Er det andres idealiseringer? Er det senere redaktionelle indskud for at legitimere nogle særinteresser? Er det et stykke menighedssteologi? Er det menigheds ønskedrømme projiceret over på »den historiske Jesus«? osv. osv. Spørgsmålene er utallige, men det er svarene, der er blevet givet inden for den historisk-kritiske forskning, også. Vi har - dersom vi giver os den historisk-kritiske forskning i vold - ikke længere umiddelbart adgang til Guds Ord.

Og ve da den, der ikke har lært græsk og hebraisk, og kan sin historisk-kritiske metode på fingrene, og først via den fået udskilt, hvad der evt. kan stå tilbage for den historiske kritik. (Jo, det var ironsk ment).

Vi har igen fået indført et pavedømme, det historisk-kritiske pavedømme. Nu er der mange paver på denne trone, og nu siger de ikke længere: Gud siger. Men de siger: Jeg mener, at Gud siger. Jeg mener, at Jesus siger. Og så kan en anden jo mene, at det siger Gud eller Jesus ikke. Og hvem skal så nu afgøre, hvem af dem, der har ret? Målestokken er blevet mennesket selv. Det lyder jo fromt og ydmygt, når der siges, at fremover skal vi sige: Jeg mener, at Gud siger. Men baggrunden er

jo, at vi ifølge dem, der tror på den historisk-kritiske tilgang til Bibelen, ikke længere med vished kan sige, hvad Gud eller Jesus siger. Men så siger min fornuft mig stadig, at så er den kristne tro et bedrag og jeg må være blevet bedraget, da jeg blev kristen. Vi kan nemlig ikke bygge en evighed på, hvad MB mener, eller POKO mener, eller JIS eller HL mener, men vi kan bygge på, hvad Guds Ord siger. Og det er det, vi skal forkynde, hverken mere eller mindre. Og al forkyndelse skal også i dag prøves på Guds Ord, og det er ikke kun en opgave for dem, der har lært græsk og hebraisk.

JIS, HL, og POKO kan sætte sig ned og drøfte, om vi har forstået det, der står skrevet, ret, for selv om vi tilhører hver sit kirkesamfund, så har vi dog Bibelen tilfælles, men den historisk kritiske forskning har hele tiden sin jøker i baglommen, nemlig: vi skal slet ikke regne med det, der står skrevet, i dette tilfælde. Nu er spørgsmålet ikke længere blot, om vi har forstået, hvad der står, ret, men om vi overhovedet skal regne med, hvad der står skrevet.

Den historisk-bibelske forskning har ikke den moderne overtro, som den historiske kritiske tilgangs fader forkyndte, at vi kan og skal skelne mellem Skriften og Guds Ord og lære en Jesus at kende, der er forskellig fra og i modsætning til Skriften. Den historisk-bibelske forskning har som udgangspunkt en overbevisning ud fra Skriften selv, at den i sin helhed er Guds Ord. Her er der fast grund at bygge på. Her er der et budskab at bringe om frelse for syndere, for det står skrevet.

Peter O. K. Olofson
Sognepræst,
Fuglafjörð